



Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΚΑΙ Η ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΗΣ ΣΑΟΥΔΙΚΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ

Θεοδόσιος Περιφάνης

Περίληψη

Σύμφωνα με τον ΟΠΕΚ (OPEC) η Σαουδική Αραβία κατέχει το 18% των αποδεδειγμένων κοιτασμάτων και είναι η μεγαλύτερος εξαγωγός αργού πετρελαίου στον κόσμο. Πρόσθετα, ο τομέας του πετρελαίου και φυσικού αερίου αποτελεί το 50% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος και το 85% των εσόδων από εξαγωγές¹. Η εξέλιξη των τιμών επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την οικονομία της και κατ' επέκταση έχει ισχυρό ενδιαφέρον για το επίπεδο τους. Κατά το παρελθόν στην Σαουδική Αραβία έχει αποδοθεί όχι μόνο ο ρόλος του διαμορφωτή των τιμών αλλά και της επιβολής της πειθαρχίας εντός του ΟΠΕΚ όταν τα μέλη του υπερέβαιναν τον όγκο παραγωγής που τους είχε ανατεθεί. Η όλη συζήτηση έχει επανέλθει στο προσκήνιο μετά την 170^η Συνάντηση του ΟΠΕΚ στην Αλγερία την 28^η Σεπτεμβρίου 2016. Εκεί συμφωνήθηκε η εξισορρόπηση της αγοράς, με τα μέλη να μην παράγουν ποσότητα άνω των 32,5 έως 33 εκατομμύριων βαρελιών ημερησίως². Επίσης συμφωνήθηκε η περεταίρω συνεργασία με μη μέλη για τις παραγόμενες ποσότητες. Στο παρόν άρθρο εξετάζονται οι παράγοντες που

¹ Amy Myers Jaffe and Jareer Elass, SAUDI ARAMCO: National Flagship with Global Responsibilities, Rice University's Baker Institute for Public Policy, March 2007.

² OPEC, 170th (Extraordinary) Meeting of the OPEC Conference, http://www.opec.org/opec_web/en/press_room/3706.htm, (accessed 22/10/16).

Διευθυντής Σειράς:

Νικόλαος Ε. Φαραντούρης, Καθηγητής της Ευρωπαϊκής Έδρας *Jean Monnet*, Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Ανδρούτσου 150, 185 32 Πειραιεύς

E: nfarant@unipi.gr

T: +30 210 414 2394

<http://www.des.unipi.gr/metaptichiako-stin-energja/>



διαμορφώνουν τις τιμές καθώς και η συμπεριφορά της Σαουδικής Αραβίας κατά την διάρκεια των τελευταίων 2.5 ετών όπου η τιμή είχε πέσει σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα.

A. Οι Πρόσφατες Εξελίξεις στην Τιμή του Πετρελαίου

Η τιμή του πετρελαίου έχει βιώσει υψηλές διακυμάνσεις κατά το παρελθόν. Χαρακτηριστικές είναι οι πετρελαϊκές κρίσης του 1973 και 1978. Τα τελευταία 5 χρόνια η διακύμανση ήταν εξαιρετικά υψηλή (ποικιλία Brent) καθώς από τα 120\$/βαρέλι των πρώτων μηνών του 2012 μειώθηκε στα 28\$/βαρέλι (Ιανουάριος 2016) για να επανακάμψει στα 51\$/βαρέλι (Σεπτέμβριος 2016)³. Είναι πολλές οι αιτίες στις οποίες οφείλεται η πτώση της τιμής του πετρελαίου. Κάποιες από αυτές σχετίζονται άμεσα με την δυναμική των αγορών και άλλες έχουν να κάνουν με τις γενικότερες γεωπολιτικές εξελίξεις.

Ο πρώτος παράγοντας είναι η μείωση της ζήτησης. Από τα μέσα του 2014 μέχρι το 2015 και μεταγενέστερα, οι περισσότερες αναπτυγμένες χώρες προσπαθούν να βρουν τρόπους για την υποστήριξη της οικονομικής ανάπτυξης. Η ατμομηχανή της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης της Κίνας στράφηκε από τον κατασκευαστικό κλάδο στις υπηρεσίες μειώνοντας την ζήτηση πετρελαίου.

Στην αντίθετη πλευρά της αγοράς, η προμήθεια, συνέχισε χωρίς σημαντικές διακοπές. Το πλεόνασμα (Oil glut) αποθηκεύτηκε σε δεξαμενές, ακόμα και σε πλοία μεταφοράς καυσίμων (τάνκερ) τα οποία χρησιμοποιούνται ως πλωτές δεξαμενές. Όπως θα εξηγηθεί, οι παραγωγοί σχιστολιθικού πετρελαίου συνέχισαν την παραγωγή τους καθώς είχαν αντισταθμίσει τον κίνδυνο (hedging) έναντι μια αρνητικής μεταστροφής της οικονομίας.

³ NASDAQ, Commodities, Crude oil Brent, <http://www.nasdaq.com/markets/crude-oil-brent.aspx>, (accessed 22/10/16)



Οι πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις άφησαν ανεπηρέαστους τους μεγαλύτερους παραγωγούς πετρελαίου (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Σαουδική Αραβία, Δυτική Αφρική και κράτη του Κόλπου) οι οποίοι συνέχισαν να παράγουν, με σκοπό να διατηρήσουν το μερίδιό αγοράς. Επιπροσθέτως, η στάση του ΟΠΕΚ έναντι της κυρίαρχης κατάστασης ανάγκασε τον κλάδο του πετρελαίου αν αναθεωρήσει κραταιές αντιλήψεις. Ο ΟΠΕΚ δεν έδρασε για να αντιμετωπίσει την υπερβάλλουσα προσφορά και το πετρέλαιο δεν θεωρούνταν πλέον πόρος εν ανεπάρκεια.

Β. Τι καθιστά το πετρέλαιο τόσο σημαντικό για την Σαουδική Αραβία

Η Σαουδική Αραβία είναι εξαρτημένη κυρίως από την παραγωγή αργού πετρελαίου. Η οικονομία της είναι κυρίως εστιασμένη στην εξαγωγή αργού πετρελαίου (αργότερα θα αναφέρουμε στην στροφή της προς την διύλιση). Το βασίλειο χρηματοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από το πετρέλαιο και η κορωνίδα του, η «Saudi Aramco» αποτελεί τον μεγαλύτερο οικονομικό παράγοντα.. Η «Saudi Aramco» καλύπτει το 10% της παγκόσμιας ζήτησης και διαχειρίζεται το 25% των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου⁴. Τα αποθέματα δεν είναι μέρος του ενεργητικού της αλλά διατηρεί το αποκλειστικό προνόμιο της εκμετάλλευσής τους.

Η εξάρτηση της είναι ακόμα πιο εμφανής όταν εξετάζεται ο κρατικός προϋπολογισμός. Ο τομέας του πετρελαίου συμμετέχει κατά 40% στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν. Οι εξαγωγές αργού πετρελαίου αποτελούν το 80% με 85% των εσόδων από εξαγωγές. Τα έσοδα από το πετρέλαιο που χρησιμοποιούνται από την γενική διακυβέρνηση καλύπτουν το 70% με 80% του συνολικού προϋπολογισμού⁵. Πολλοί θεωρούν ότι τα τελευταία γεγονότα της μείωσης των εσόδων από το πετρέλαιο, των ελλειμμάτων και

⁴Βλ. σημείωση 1 ανωτέρω.

⁵ Βλ. σημείωση 1 ανωτέρω.



των προσπαθειών για την εξισορρόπηση του κρατικού προϋπολογισμού απλώς απεικονίζουν τα δεινά της Ολλανδικής ασθένειας.

Ένας ακόμα παράγοντας ο οποίος αυξάνει την σημασία της Σαουδικής Αραβίας στην αγορά του πετρελαίου είναι τα τεράστια αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου. Η Σαουδική Αραβία έχει την δυνατότητα να συνεχίσει να αντλεί πετρέλαιο για δεκαετίες με τον παρόντα ρυθμό. Τα αποδεδειγμένα αποθέματα ανέρχονται σε 267 δισεκατομμύρια βαρέλια. Η παγκόσμια ζήτηση μπορεί να προμηθευτεί για τα επόμενα 63 χρόνια⁶. Ο δείκτης των αποθεμάτων προς παραγωγή θεωρείται ως ένας εκ των υψηλότερων, ακόμα και με τις σχετικές αμφιβολίες για την εγκυρότητα του. Το μέγεθος των αποθεμάτων ενίσχυσαν την προτίμηση για σύναψη μακροχρονίων συμβάσεων⁷.

Η θέση της Σαουδικής Αραβίας είναι αδιαφιλονίκητη καθώς το 2014 η παραγωγή έφτασε στα 9,5 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα (Mb/d) και από αυτά, τα 7 εκατομμύρια προοριζόταν για εξαγωγές⁸. Η ποιότητα του πετρελαίου των κοιτασμάτων δεν είναι ίδια καλύπτοντας τις ανάγκες διυλιστηρίων με διαφορετικές προδιαγραφές.

Η παραγωγή της και τα αποθέματα είναι μόνο οι πρωταρχικοί λόγοι για την επιρροή της Σαουδικής Αραβίας στην τιμή, καθώς το βασίλειο εξασφάλισε να έχει επιπλέον εφεδρική δυναμικότητα. Για πολιτικούς και όχι για οικονομικούς λόγους, η Σαουδική Αραβία διατηρεί πάντοτε επιπλέον δυναμικότητα στην παραγωγή, έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται σε κάθε διακοπή της προσφοράς. Χρειάστηκαν μόνο 90 ημέρες για την

⁶ Bassam Fattouh and Anupama Sen, Saudi Arabia Oil Policy: More than Meets the Eye?, Oxford Institute for Energy Studies, OIES PAPER: MEP 13, June 2015.

⁷ Beyond OPEC, Saudi Arabia's oil policy, The Economist, 14/5/2016, <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21698695-kingdoms-new-oilman-chief-will-have-less-time-cartel-beyond-opec>, (accessed 18/10/16).

⁸ Bassam Fattouh and Anupama Sen, Saudi Arabia Oil Policy: More than Meets the Eye?, Oxford Institute for Energy Studies, OIES PAPER: MEP 13, June 2015.



αντικατάσταση της χαμένης παραγωγής από το Ιράκ και το Κουβέιτ κατά τον πρώτο Πόλεμο του Κόλπου το 1990⁹. Εκείνη την περίοδο η παραγωγή τους ανερχόταν, αθροιστικά, στα 3 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως. Το επίπεδο της παραγωγικής δυναμικότητας υπολογίζεται πάντα με τέτοιο τρόπο ώστε να ανέρχεται στα επιθυμητά από το βασίλειο επίπεδα. Τα χαμηλά επίπεδα παραγωγικής δυναμικότητας αφαιρούν την δυνατότητα της σταθεροποίησης της αγοράς. Όταν η εφεδρική παραγωγική δυναμικότητα κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, είναι αδύνατο η Σαουδική Αραβία να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία των υψηλών τιμών λόγω διακοπών στην παραγωγή, μέχρι αυτές να υποχωρήσουν. Η πολύ υψηλή παραγωγική δυναμικότητα θα επέφερε πτώση των τιμών και μείωση της απόδοσης των επενδύσεων. Μέχρι στιγμής δεν υπάρχει κάποια ένδειξη βάσει της οποίας να προβλέπεται απόφαση για αύξηση της εφεδρικής παραγωγικής δυναμικότητας. Οι νέες πετρελαιοπηγές απλώς θα αντικαταστήσουν την μειωμένη παραγωγή από τα εξαντλημένα κοιτάσματα. Η παραγωγή και η δυναμικότητα της παραγωγής είναι πιθανόν πως θα παραμείνουν σταθερές, καθώς οι αβεβαιότητα παραμένει και το δικαίωμα της αναμονής κοστίζει λιγότερο.

Γ. Η επανάσταση του σχιστολιθικού πετρελαίου (shale oil) των Η.Π.Α.

Ένα μεγάλο μερίδιο ευθύνης για την πτώση των τιμών αποδίδεται στην αύξηση της παραγωγής πετρελαίου στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Το σχιστολιθικό πετρέλαιο αποτέλεσε παράγοντα αλλαγής του σκηνικού για πολλούς αναλυτές σε ολόκληρο τον κόσμο με τις αντιδράσεις των παραγωγών των Η.Π.Α. να αναμένονται με ανυπομονησία από τον κλάδο. Η Σαουδική Αραβία κατανοεί πλήρως τις συγκεκριμένες εξελίξεις και η μάχη για το μερίδιο στην αγορά έχει ξεκινήσει.

Η Αμερικάνικη παραγωγή σχιστολιθικού πετρελαίου συνέβαλλε στην εξισορρόπηση των παραγωγικών διακοπών από τις χώρες μέλη του Ο.Π.Ε.Κ, διατηρώντας τις τιμές

⁹ Amy Myers Jaffe and Jareer Ellass, SAUDI ARAMCO: National Flagship with Global Responsibilities, Rice University's Baker Institute for Public Policy, March 2007.



σταθερές για μία σειρά ετών. Η εξέλιξη από την μικρή αρχική παραγωγή μη συμβατικού πετρελαίου στην υπερπροσφορά θεωρείται επανάσταση. Κάθε σύνοδος του Ο.Π.ΕΚ. λαμβάνει υπ' όψιν της τον τρόπο αντίδρασης των παραγωγών από τις Η.Π.Α.

Σήμερα ακόμα και οι Σαουδάραβες θεωρούν τους παραγωγούς των Η.Π.Α. ως εξισορροπητικούς παραγωγούς (Swing producers), ιδιότητα η οποία επί μακρόν αποδιδόταν στους ίδιους. Οι λόγοι για την αλλαγή των ρόλων είναι πολλοί και πολύπλοκοι. Οι τιμές του πετρελαίου ήταν σταθερές σε υψηλά επίπεδα για αρκετά χρόνια. Αυτό αποτέλεσε πειρασμό για τις εταιρείες των Η.Π.Α., έτσι ώστε να αμφισβητήσουν το Σαουδαραβικό ολιγοπώλιο. Οι απόπειρές τους υποστηρίχτηκαν κυρίως από τον τρόπο αντιμετώπισης της πιστωτικής κρίσης από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα (FED). Η ποσοτική χαλάρωση και τα χαμηλά επιτόκια οδήγησαν επενδυτικά κεφάλαια εκτός αγορών και να αναζητήσουν λιγότερο ριψοκίνδυνες ευκαιρίες. Η στιγμή ήταν ιδανική για να δοκιμαστούν οι νέες τεχνολογίες σε κλίμακα παραγωγής. Και υπήρξε έκρηξη. Οι Η.Π.Α. μέσα σε λίγα χρόνια εξελίχθηκαν από εισαγωγείς αργού πετρελαίου σε παραγωγούς, αλλά το πετρέλαιο δεν αποτελεί ακόμα εξαγωγίμο αγαθό για λόγους εθνικής ασφαλείας, με αποτέλεσμα να απελευθερώνονται ποσότητες προς τον υπόλοιπο κόσμο. Το αργό πετρέλαιο που εξαγόταν από την Δυτική Αφρική και άλλα μέρη του κόσμου προς τις Η.Π.Α., όπως αυτό της Λατινικής Αμερικής και της Σαουδική Αραβίας θα έπρεπε να βρει διέξοδο προς πιο απομακρυσμένες αγορές (κυρίως της Ασίας).

Οι Η.Π.Α. έπρεπε να βρουν έναν τρόπο να εξάγουν την πλεονάζουσα παραγωγή που κάποτε θεωρούταν εν ανεπάρκεια. Η απαγόρευση εξαγωγής αργού πετρελαίου αλλά όχι των επεξεργασμένων προϊόντων του έδωσε μία διέξοδο στον όγκο της παραγωγής. Οι Η.Π.Α. αποτελούν τον μεγαλύτερο εξαγωγέα παραγώγων πετρελαίου με 3,8 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα για το 2014. Αποτελεί αξιοσημείωτο γεγονός ότι τα πλέον ακριβά αποστάγματα όπως η νάφθα και η βενζίνη τριπλασίασαν τις εξαγωγές τους



αγγίζοντας τα επίπεδα του 0,5 εκατομμυρίου βαρελιών ανά ημέρα¹⁰. Οι εκτιμήσεις για τις Η.Π.Α. δημιουργούν μία ακόμα πιο αισιόδοξη για τις ίδιες οπτική, καθώς αναμένεται να γίνουν καθαροί εξαγωγείς ελαφρών αποσταγμάτων μέχρι το 2017. Όλα τα παραπάνω μπορούν να περιγραφούν ως ευλογία για τους παραγωγούς και για τα διυλιστήρια των ΗΠΑ. αλλά υπάρχει και η άλλη όψη του νομίσματος. Ενόσω συμβαίνουν όλα αυτά ο Ο.Π.Ε.Κ. αρνήθηκε να μειώσει τα επίπεδα παραγωγής. Η δυναμική των αγορών ώθησε την τιμή του πετρελαίου σε πολύ χαμηλά επίπεδα και οι παραγωγοί θα έπρεπε να προσαρμοστούν στο εκ νέου μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Η παραγωγή πετρελαίου των Η.Π.Α. δεν παραχωρήθηκε σε κάποια Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου (NOC), αλλά σε πολλές μικρές ιδιωτικές εταιρείες. Η αλλαγή από τις υψηλές τιμές σε χαμηλές τιμές αποτέλεσε μεγάλη πρόκληση για τους ισολογισμούς τους. Βοηθήθηκαν όμως από το μικρό μέγεθός τους και την τεχνολογία.

Η βιομηχανία σχιστολιθικού πετρελαίου των Η.Π.Α. είχε την χρηματοοικονομική τεχνογνωσία και μία ώριμη αγορά έτοιμη να προμηθεύσει με παράγωγα αντιστάθμισης κινδύνου (hedging instruments) για να καθυστερήσει τον αντίκτυπο των χαμηλών τιμών στα κέρδη τους. Η τεχνολογία έπαιξε τον δεύτερο πιο σημαντικό ρόλο. Η υδρορωγμάτωση (fracking) αύξησε την απόδοση των πηγών μειώνοντας τα νεκρά σημεία. Επίσης μειώθηκαν τα κόστη για τις εργασίες γεώτρησης, καθιστώντας την περίοδο αποπληρωμής μικρότερη και το κόστος παραγωγής χαμηλότερο. Ο τρίτος τρόπος αντιμετώπισης ήταν η μείωση του κόστους μέσω της αύξησης της παραγωγής σε ακόμη πιο αποδοτικά κοιτάσματα, διακόπτοντας την λειτουργία άλλων λιγότερο αποδοτικών. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον οι Η.Π.Α. συνέχισαν την αύξηση της παραγωγής τους μέχρι τον Απρίλιο του 2015 (τον Φεβρουάριο του 2015 ανερχόταν στα 9,4 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα) σε ένα περιβάλλον χαμηλών τιμών, ακόμα και όταν

¹⁰ CIEP Clingendael International Energy Programme, Crude oil markets in 2015- The battle for market share, July 2015, KS-1518-WB16A.



ο αριθμός πηγαδιών μειώθηκε¹¹. Το τελευταίο αλλά εξ' ίσου σημαντικό μέτρο ήταν η μείωση του προϋπολογισμού, είτε μέσω της αναβολής νέων επενδύσεων, ή μέσω μειώσεων κόστους. Πέραν από τις μη ευνοϊκές τιμές, οι παραγωγοί έπρεπε να αντιμετωπίσουν τις ανησυχίες των χρηματοδοτών τους όσον αφορά στα πιστωτικά όρια στα οποία θα έπρεπε να ανταπεξέλθουν.

Η πολιτική της αναμονής έγινε η κυρίαρχη επιλογή και οι παραγωγοί των Η.Π.Α. αναμένουν την αύξηση των τιμών. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίον θεωρούνται σήμερα ως παραγωγοί εξισορρόπησης (swing producers). Η ικανότητά τους να ανταποκρίνονται άμεσα και με χαμηλό κόστος στις αυξήσεις των τιμών του πετρελαίου κάνει πολλούς οικονομολόγους να υπολογίζουν υψηλότερη ελαστικότητα των τιμών προμήθειας από τους μη συμβατικούς παραγωγούς πετρελαίου. Δεν ισχύει το ίδιο σε περίπτωση πτώσης της τιμής καθώς μπορούν να αντισταθμίσουν τον κίνδυνο (hedge).

Όλα τα παραπάνω συμβάλλουν στην αντίληψη ότι ακόμα και αν η ζήτηση σε πετρέλαιο αυξηθεί ξανά, τότε εξ' αιτίας της εξισορροπητικής παραγωγής των Η.Π.Α., δεν θα γίνουμε μάρτυρες μίας νέας εκτόξευσης των τιμών.

Δ. Η αντίδραση της Σαουδικής Αραβίας

Πολλά έχουν ειπωθεί σε σχέση με την ικανότητα της Σαουδικής Αραβίας να ελέγξει τις τιμές του πετρελαίου βάζοντας το χέρι στην αντλία. Οι αγορές αντιλαμβάνονταν το πετρέλαιο ως αγαθό σε ανεπάρκεια. Ο όγκος της παραγωγής είχε αρνητική συσχέτιση με τις τιμές. Με όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι οι πετρελαιοπαραγωγοί είχαν δύο κύριες ανησυχίες, τα έσοδα και το μερίδιο της αγοράς. Σε περίπτωση που κάποιος παραγωγός πρόσφερε μεγάλη έκπτωση, κέρδιζε μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς αλλά αυτό θα έπρεπε να κάλυπτε την απώλεια εσόδων από την χαμηλότερη τιμή. Το μερίδιο

¹¹ Βλ. σημείωση 10 ανωτέρω



της αγοράς και οι τιμές εξετάζονται σε βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο πλαίσιο από τους παραγωγούς κι έπειτα γίνονται προσπάθειες για την επίτευξη της βέλτιστης στρατηγικής.

Ο εφιάλτης του πετρελαιοπαραγωγού, ακόμα και βραχυπρόθεσμα, είναι να δει το μερίδιό του στην αγορά να μειώνεται όταν κυριαρχούν χαμηλές τιμές. Η επιλογή μεταξύ της τιμής και της ποσότητας παραγωγής ήταν στο προσκήνιο το 1986 και το 1998. Το 1986, η ποσότητα αυξήθηκε από τους παραγωγούς έτσι ώστε να αυξήσουν τα έσοδα τους, καθώς οι τιμές δεν προσαρμόζονται ταυτόχρονα και η μείωση ακολουθεί με καθυστέρηση. Η αντίστροφη επιλογή έγινε το 1998¹².

E. Σηματοδότηση (Signaling)

Η Σαουδική Αραβία, μετά το εμπάργκο του 1973, δεν χρησιμοποίησε ποτέ το πετρέλαιο ως πολιτικό όργανο, παρά μόνο για τα εκπέμψει σήματα προς την αγορά. Η σηματοδότηση της αγοράς γίνεται τόσο για μακροπρόθεσμο όσο και για βραχυπρόθεσμο ορίζοντα. Όσον αφορά στο βραχυπρόθεσμο επίπεδο, οι Σαουδάραβες αξιωματούχοι επίσης χρησιμοποίησαν ανακοινώσεις για το ύψος της παραγωγής και τις συνεντεύξεις τύπου. Οι αξιωματούχοι χρησιμοποίησαν επίσης λιγότερο επίσημους τρόπους για την κοινοποίηση των σημάτων¹³. Τα σήματα έχουν ιδιαίτερη σημασία καθώς αυτά προηγούνται αποφάσεων του ΟΠΕΚ. Η πλειοψηφία των αναλυτών προσπαθεί να βγάλει συμπεράσματα από τα σήματα και τους λόγους που κρύβονται.

¹² Bassam Fattouh, Oil Market Dynamics: Saudi Arabia Oil Policies and US Shale Supply Response, Hague, Oxford Institute for Energy Studies, "Crude and Refined Products Markets: Transient shock or secular change?", Workshop, 18/3/2014.

¹³ Bassam Fattouh, Saudi Arabia's Oil Policy in Uncertain Times: A Shift in Paradigm?, Oxford Institute for Energy Studies, 21/10/2014



Για τον μακροπρόθεσμο ορίζοντα η Σαουδάραβες χρησιμοποίησαν τις ανακοινώσεις των επενδύσεων. Καθώς η Σαουδική Αραβία αποτελεί τον κορυφαίο παραγωγό με τα μεγαλύτερα αποθέματα, μία επέκταση ή αναβολή των επενδύσεων αποκαλύπτει την εκτίμησή της για το μέλλον. Η «Saudi Aramco» ανακοινώνει με μεγάλη ευκολία τα επερχόμενα σχέδιά της και γι' αυτόν τον λόγο θεωρείται ως κάτι περισσότερο από μία οικονομική οντότητα.

Το ερώτημα πίσω από όλα τα επίσημα Σαουδαραβικά σήματα είναι ποια τιμή θεωρεί βασίλειο ως εύλογη (fair price) και αν από την μεριά του είναι διατεθειμένο να την υπερασπιστεί. Μέχρι τώρα δεν υπάρχουν αποδείξεις ότι θεωρούν μια τιμή ως εύλογη και αυτή να παραμένει σταθερή με τον χρόνο. Σε περίπτωση κατά την οποία θα αποζητούσε μια τιμή, θα δρούσε αυστηρά και προς μία και μόνη κατεύθυνση. Το 2012, όταν η παγκόσμια κοινότητα θεωρούσε μία επέμβαση στο Ιράν περισσότερο από πιθανή, η τιμή αυξήθηκε κατακόρυφα και η Σαουδική Αραβία υιοθέτησε μια πολιτική μείωσης των τιμών αυξάνοντας την παραγωγή της. Το παραπάνω δεν ισχύει κατά τα τελευταία δύο έτη. Η Σαουδική Αραβία δεν υιοθέτησε μία ενιαία πολιτική σταθεροποίησης των τιμών, αλλά άφησε την αγορά να κινηθεί αυτόνομα καθοριζόμενη από τις δυνάμεις τις αγοράς.

Η πολιτική των Σαουδαραβών έχει έναν ακόμη πιο ενδιαφέρων χαρακτήρα. Υπάρχουν στιγμές που είτε αναζητεί μια συλλογική απόφαση από όλους τους παραγωγούς, είτε προχωρά σε μονομερείς ενέργειες. Αλλά σήμερα η συνεργασία μεταξύ των παραγωγών είναι ακόμα πιο δύσκολη. Η μείωση της παραγωγής σε ένα πτωτικό περιβάλλον τιμών αποτελεί την καλύτερη απάντηση, αλλά σήμερα έχουν προκύψει πολλές επιπλέον παράμετροι, όπως τα αποθέματα πετρελαίου που καθυστερούν την προσαρμογή της αγοράς στην παραγωγή. Οι εκτός ΟΠΕΚ χώρες αφήνουν τις μειώσεις παραγωγής για τα μέλη του ΟΠΕΚ. Αυτό γίνεται ακόμη πιο δύσκολο καθώς η εμπειρία είναι ο καθοριστικός παράγοντας πίσω από τέτοιου είδους αποφάσεις. Μεταξύ του 1973 και του 1985 ο ΟΠΕΚ εφάρμοσε μία ρύθμιση της τιμής μέσω του ελέγχου των όγκων παραγωγής. Η



συγκεκριμένη πολιτική κατέληξε στο να έχουν αθροιστικά τα μέλη του ΟΠΕΚ ένα ποσοστό ύψους 28% επί του μεριδίου της αγοράς το 1985 ενώ το 1973 αυτό ανερχόταν στο 51%¹⁴. Η κατάσταση αυτή οδήγησε τις χώρες σε διαφορετικές αποφάσεις. Πολλές, σε μία προσπάθειά τους να ανακτήσουν το μερίδιό τους στην αγορά, ακολούθησαν πιο επιθετικές πολιτικές και η εξαπάτηση (cheating) μεταξύ των μελών ήταν παραπάνω από εμφανής. Η αύξηση της παραγωγής ήταν ένας τρόπος να αυξηθούν τα έσοδα.

Η Σαουδική Αραβία ήταν η χώρα που κυρίως επηρεάστηκε. Η πολιτική για την αναστροφή της κατάστασης ήταν ένα σύστημα net back τιμολόγησης, η οποία εγγυήθηκε ένα περιθώριο κέρδους για τις πετρελαϊκές εταιρείες. Το μερίδιο της αγοράς ξεκίνησε να ανακάμπτει αλλά η όλη εμπειρία υπήρξε κάτι παραπάνω από αρνητική. Η μείωση της παραγωγής χωρίς την συναίνεση των υπολοίπων παραγωγών θα μειώσει το μερίδιο της αγοράς και συνεπώς, τα έσοδα από το πετρέλαιο για την Σαουδαραβική κυβέρνηση. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίον οι Σαουδάραβες αξιωματούχοι αποστρέφονται τις μονομερείς δράσεις. Η πειθαρχία μεταξύ των μελών του ΟΠΕΚ εγείρει εξαιρετικές προκλήσεις, πόσο μάλλον μεταξύ των μη μελών του ΟΠΕΚ. Κάποιοι λένε ότι η Σαουδική Αραβία έχει το πλεονέκτημα να επιβάλλει την πειθαρχία καλύτερα όταν οι τιμές είναι χαμηλές. Αλλά το να αυξήσεις τις τιμές με μονομερείς ενέργειες θα απαιτούσε την μείωση του μεριδίου αγοράς και την αύξηση της παραγωγικής δυναμικότητας, επιλογές με εξαιρετικό κόστος.

Επί προσθέτως, η προσοχή έχει στραφεί προς τους καταναλωτές της Ανατολής και ο ανταγωνισμός είναι υψηλός. Οι Σαουδάραβες δεν θα άφηναν την ευκαιρία να ξεγλιστρήσει αλλά η οικονομική επιβράδυνση και η στροφή της παγκόσμιας οικονομίας προς τις υπηρεσίες αύξησαν τον ανταγωνισμό. Πιστεύεται ότι η μονομερής λήψη αποφάσεων είναι απίθανη και μία διαφορετική προληπτική πολιτική θα αποτελούσε

¹⁴ Βλ. σημείωση 6 ανωτέρω



εξέλιξη μόνον εφ' όσον οι τιμές αυξανόταν εξαιρετικά, θέτοντας την παγκόσμια οικονομία σε κίνδυνο. Αυτό δεν αποτελεί ρεαλιστικό σενάριο.

Ο κύριος σκοπός είναι η μεγιστοποίηση των εσόδων και αυτό διευκολύνεται από την δίλημμα μεταξύ των υψηλών τιμών και τα αυξημένων μεριδίων της αγοράς. Από την στιγμή που η Σαουδική Αραβία δεν επιθυμεί ούτε επιδιώκει ένα σταθερό μερίδιο στην αγορά ανεξαρτήτου κόστους, ακολουθεί μια πολιτική βάσει των δυνάμεων της αγοράς. Η βραχυπρόθεσμη θυσία εσόδων για την διατήρηση του μεριδίου της αγοράς και η αναμονή της εξόδου ανταγωνιστών από την αγορά εξασφαλίζει τον μακροπρόθεσμο στόχο της μεγιστοποίησης των εσόδων. Η πολιτική της αποτελεί μία προσέγγιση δύο σταδίων. Αν η συνεργασία δεν είναι εφικτή, τότε αφήνεται στην αγορά να καθαρίσει το τοπίο.

Αλλά αφήνοντας την αγορά να καταστεί ο κύριος μηχανισμός εξισορρόπησης της προσφοράς και της ζήτησης ανακύπτει μία άλλη επιπλοκή, αυτή της απώλειας της αντίδρασης. Τόσο η προσφορά όσο και η ζήτηση απαιτούν ένα χρονικό διάστημα μέχρι να εξισορροπηθούν. Η παραγωγή δεν μπορεί να περιορίσει τον όγκο της αμέσως. Η ζήτηση δεν μπορεί να αυξηθεί ταυτόχρονα με μία μείωση των τιμών. Η κερδοσκοπία θα καταστεί ακόμα πιο έντονη και οι αβεβαιότητες θα γίνουν ακόμα πιο έντονες από την πορεία των συναντήσεων του ΟΠΕΚ. Τα αποθέματα, η οικονομική ανάπτυξη, και η γεωπολιτική θα αυξήσουν την αστάθεια, μειώνοντας τις τιμές και οι επενδύσεις με την οικονομική ανάκαμψη θα αναβληθούν. Εφ' όσον η Σαουδική Αραβία δεν έχει ανακοινώσει κάποια κατώτατη τιμή και ο ΟΠΕΚ στο σύνολό του εγκατέλειψε τις πρωτοβουλίες του σε σχέση με τις τιμές, η κατάσταση θα χειροτερεύει για εκείνους που βρίσκονται στον τομέα πετρελαίου. Το εύρος (spread) μεταξύ της ανώτατης και της κατώτατης τιμής θα αυξάνεται διαρκώς, αυξάνοντας παράλληλα και τους κινδύνους που εμπλέκονται με τις πετρελαϊκές επενδύσεις. Παραμένει το ερώτημα αν η Σαουδική Αραβία θα συνεχίσει να θεωρείται ως πόλος σταθερότητας ή αστάθειας, σε περίπτωση εμφάνισης διακοπών της παραγωγής.



ΣΤ. Όραμα προς το 2030 (Vision to 2030)

Παρ' όλα αυτά, η Σαουδική Αραβία αποφάσισε να προχωρήσει και στην επανεξέταση της γενικότερης οικονομικής κατεύθυνσης της από την στιγμή που η τιμή του πετρελαίου μειωνόταν εξ' αιτίας χρηματοοικονομικών ανισορροπιών. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υπολογίζει ότι το έλλειμμα της θα ανέλθει στο 13% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος κατά το 2016. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών υπολογίζεται ότι θα αγγίξει το 6,4% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος το 2021 οπότε και αναμένεται η ανάκαμψη των τιμών του πετρελαίου. Οι τραπεζικές καταθέσεις μειώθηκαν και πάλι, ενώ ο πληθωρισμός ξεπερνάει το 4% καθώς το κράτος μείωσε τις επιδοτήσεις του στους τομείς της ενέργειας και του νερού¹⁵.

Ως απάντηση, η Σαουδική Αραβία ανακοίνωσε τον Απρίλιο του 2016 το πρόγραμμα «Όραμα για το 2030». Το πρόγραμμα περιγράφει τους κύριους στόχους και προσπαθεί να εξηγήσει, έως ένα βαθμό, τον τρόπο με τον οποίον αυτοί θα επιτευχθούν. Ο βασικός στόχος του «Οράματος προς το 2030» για την Σαουδική Αραβία είναι η διατήρηση του ρόλου κλειδί της στον Ισλαμικό, Αραβικό και πετρελαϊκό κόσμο· να γίνει η χώρα ένα παγκόσμιο κέντρο επενδύσεων και ταυτόχρονα να μετατραπεί σε εφοδιαστικό κόμβο μεταξύ της Ευρώπης, της Αφρικής και της Ασίας¹⁶.

Το όλο πρόγραμμα του «Οράματος» είναι αρκετά φιλόδοξο. Όταν όμως εξετάζονται πιο συγκεκριμένοι στόχοι, τότε τα πράγματα γίνονται ακόμα πιο ξεκάθαρα. Ο πρωταρχικός στόχος της Σαουδικής Αραβίας είναι να κερδίσει τουλάχιστον τέσσερις θέσεις στην κατάταξη της Παγκόσμιας Οικονομίας και να γίνει μία εκ των δεκαπέντε κορυφαίων

¹⁵ IMF, IMF Executive Board Concludes 2016 Article IV Consultation with Saudi Arabia, Press Release N° 16/368, 28/7/16, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2016/07/28/15/54/PR16368-Saudi-Arabia-IMF-Executive-Board-Concludes-2016-Article-IV-Consultation>,

¹⁶ Bassam Fattouh and Amrita Sen, Saudi Arabia's Vision 2030, Oil Policy and the Evolution of the Energy Sector, Oxford Institute for Energy Studies, OXFORD ENERGY COMMENT, July 2016



οικονομιών. Η συμβολή του ιδιωτικού τομέα στο σύνολο του Εθνικού Ακαθάριστου Προϊόντος θα αυξηθεί κατά 25% φθάνοντας στο 65%. Η οικονομία της Σαουδικής Αραβίας θα μετατραπεί από μία προστατευόμενη από το κράτος οικονομία σε μία ιδιωτική οικονομία. Οι εξαγωγές θα πρέπει να αλλάξουν, καθώς οι μη πετρελαϊκές εξαγωγές θα πρέπει να αυξηθούν από το 16% στο 50%. Τελευταία αλλά εξ' ίσου σημαντική εξέλιξη θα είναι η αύξηση άμεσων ξένων επενδύσεων κατά 50% ή από το 3,8% στο 5,7% του Ακαθάριστου εθνικού Προϊόντος¹⁷.

Με όλες τις παραπάνω αλλαγές, υπάρχει η φιλοδοξία οικοδόμησης μίας εντελώς νέας κοινωνίας. Μίας που θα διακρίνεται από επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο με άτομα υψηλής εκπαίδευσης και την συμβολή όλων στην ανάπτυξη της οικονομίας. Εφ' όσον ο ιδιωτικός τομέας θα συμβάλλει περισσότερο στην κοινωνική ευμάρεια, νέες μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (SME) θα έρθουν στο προσκήνιο και το κύριο μέρος της υποστήριξης θα κατευθυνθεί προς αυτές.

Για να συμβούν όλα τα παραπάνω, μία βαθιά κυβερνητική ανασυγκρότηση έχει ξεκινήσει. Το Υπουργείο Πετρελαίου και Ορυκτών Πόρων έχει αντικατασταθεί από ένα νέο Υπουργείο Ενέργειας, Βιομηχανίας και Φυσικών Πόρων στο οποίο αναθέτονται διευρυμένες αρμοδιότητες. Το παλαιότερο Υπουργείο Υδάτων και Ενέργειας διασπάστηκε, με το χαρτοφυλάκιο ύδατος να ανατίθεται στο νέο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ύδατος και Αγροτικών Υποθέσεων, ενώ το χαρτοφυλάκιο της ενέργειας ανατέθηκε στο πιο σχετικό Υπουργείο Ενέργειας, Βιομηχανίας και Φυσικών Πόρων.

Όλες οι προαναφερόμενες αλλαγές και οι καθορισμοί στόχων προσέδωσαν την δέουσα αξιοπιστία την οποία στερούνταν τα προηγούμενα σχέδια. Η διαφοροποίηση της οικονομίας αποτελεί έναν στόχο που χρονολογείται από την δεκαετία του 1970, ενώ το

¹⁷ Βλ. σημείωση 16 ανωτέρω.



2005 ανακοινώθηκε το πρόγραμμα «Μακροπρόθεσμη Στρατηγική 2025», που παρέμεινε κατά κύριο λόγο στα χαρτιά.

Αυτό που δεν περιλαμβάνεται στο «Όραμα προς το 2030» είναι η διεύρυνση του όγκου της παραγωγής ή εφεδρικής παραγωγικής δυναμικότητας. Όπως έχει αναφερθεί, αυτό αποτέλεσε το τελευταίο καταφύγιο έναντι κάθε πετρελαϊκής αστάθειας που προκλήθηκε. Οι Σαουδάραβες θα ξοδέψουν τα χρήματά τους σε άλλους τομείς, καθώς επιθυμούν να διαφοροποιηθούν. Αλλά αυτό προέρχεται από μία προηγούμενη πικρή εμπειρία. Ήταν μόλις το 2004 όταν ο Αλ Ναϊμί ανακοίνωσε μία αύξηση στον όγκο παραγωγής από τα 11 στα 12,5 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα. Αυτό το τεράστιο έργο για την αύξηση του όγκου κατά σχεδόν 14% χρειάστηκε 6 έτη και επέφερε μεγάλο κόστος¹⁸. Μία ακόμα νεότερη αύξηση στον όγκο θα απαιτούσε νέα κεφάλαια και νέα έξοδα για δεξαμενές, νέους αγωγούς, και την διασύνδεσή τους με τις πετρελαιοπηγές. Το μεγαλύτερο κόστος από αυτά θεωρείται μη ανακτήσιμο. Πιθανόν μία τέτοιου είδους απόφαση θα αναθεωρηθεί μόνο σε περίπτωση ανάκαμψης των τιμών.

Επιπλέον, η παραγωγική δυναμικότητα έχει σχέση με τα μελλοντικά μερίδια αγοράς. Υπάρχει μεγάλη αβεβαιότητα για το αν η Σαουδική Αραβία θα προσπαθήσει να αυξήσει το μερίδιό της, για να αυξήσει την παραγωγική της δυναμικότητα. Ακόμα και αν η Σαουδική Αραβία προστατεύσει το μερίδιό της, είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν το μέγεθος της αγοράς θα παραμείνει το ίδιο. Οι νέοι περιβαλλοντικοί κανονισμοί και οι αυστηρότεροι νόμοι σε σχέση με την χρήση άνθρακα, όπως το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Ρύπων (ETS), στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να μειώσουν τα έσοδα από το πετρέλαιο εξ' αιτίας της μείωσης του όγκου.

Αντιθέτως, κάποιοι στο εσωτερικό του βασιλείου αρνούνται το συγκεκριμένο αφήγημα καθώς αντιτείνουν ότι η εφεδρική παραγωγική δυναμικότητα κρατούσε τις τιμές σε

¹⁸ Βλ. σημείωση 16 ανωτέρω.



χαμηλά επίπεδα. Στην αντίθετη περίπτωση όμως που η Σαουδική Αραβία αρνηθεί να αυξήσει περαιτέρω την εφεδρική παραγωγική της δυναμικότητα, η τιμή του πετρελαίου θα αυξηθεί και τόσο η πειθαρχία που επιβάλλεται από την Σαουδική Αραβία όσο και ο βασικός της ρόλος στον ΟΠΕΚ θα χαθούν. Ακόμα χειρότερα, οι καταναλωτές θα προσπαθήσουν να βρουν εναλλακτικούς τρόπους για να κινήσουν τις οικονομίες τους. Όλες οι προαναφερθείσες συνέπειες θα έχουν τα άκρως αντίθετα αποτελέσματα. Η μη συμβατική εξόρυξη πετρελαίου ξεκίνησε ως μία εναλλακτική στην παραδοσιακή εκμετάλλευση κατά την διάρκεια των μεγάλων πετρελαϊκών κρίσεων. Ήταν κατά την διάρκειά τους όταν ο υπόλοιπος κόσμος αντιλήφθηκε την σημασία ενεργειακής ανεξαρτησίας.

Με σκοπό την περεταίρω αποφυγή οικονομικής αιμορραγίας μέσω των επιδοτήσεων σε καύσιμα και νερό, η Σαουδαραβική διακυβέρνηση έστρεψε την προσοχή της στο φυσικό αέριο. Η κατανάλωση του αερίου προωθείται τόσο για οικιακή όσο και για βιομηχανική χρήση. Από την στιγμή που η κύρια πηγή ενέργειας είναι το αργό πετρέλαιο, η συγκεκριμένη αλλαγή απαιτεί τεράστια επένδυση κεφαλαίων¹⁹. Ο παρούσα παραγωγή θα πρέπει να αυξηθεί κατά 50% ανερχόμενη στα 17,8 δισεκατομμύρια κυβικά πόδια ανά ημέρα μέχρι το 2020 για να επιτευχθεί ο στόχος²⁰. Η μεγαλύτερη και αποτελεσματικότερη χρήση της ενέργειας από φυσικό αέριο θα επέτρεπε επίσης στις εγκαταστάσεις παραγωγής πετροχημικών προϊόντων να επιτύχουν μείωση του κόστους και ως απόρροια αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Η διαφοροποίηση είναι ο κυριότερος στόχος, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων και υπηρεσιών εισάγονται. Η Σαουδαραβική διακυβέρνηση επιθυμεί μεγαλύτερο μέρος του εξοπλισμού να είναι κατασκευασμένο στην Σαουδική Αραβία και γι' αυτό ξεκίνησε το πρόγραμμα «Συνολική Προστιθέμενη Αξία Εντός του Βασιλείου». Ο

¹⁹ Jim Krane, Revamping Energy Policy in Saudi Arabia: A View to the Future, Rice University's Baker Institute for Public Policy, ISSUE BRIEF 06/09/15.

²⁰ Βλ. σημείωση 16 ανωτέρω.



στόχος του συγκεκριμένου προγράμματος είναι η αύξηση της παραγωγής πετρελαϊκών προϊόντων εντός του βασιλείου κατά 100%²¹.

Ακόμα μία παράμετρος του προγράμματος «Όραμα προς το 2030» είναι η χρηματοδότηση αυτών των δράσεων. Οι Σαουδάραβες αξιωματούχοι προχώρησαν στην ανακοίνωση ότι η «Saudi Aramco» θα υποβάλλει μία αρχική δημόσια εγγραφή (IPO). Αυτό υπήρξε μία τεράστιας σημασίας ανακοίνωση, καθώς η συγκεκριμένη δημόσια εγγραφή πιθανώς να αποτελέσει την μεγαλύτερη που έχει πραγματοποιηθεί ποτέ στον κόσμο. Από το μέγεθος της εγγραφής μπορεί να γίνει εύκολα κατανοητό ότι το τοπικό Σαουδαραβικό Χρηματιστήριο είναι αρκετά μικρό για να την διαχειριστεί. Τα χρηματιστήρια της Νέας Υόρκης και του Λονδίνου διαθέτουν την τεχνογνωσία και τα απαραίτητα κεφάλαια για να προχωρήσουν στην εγγραφή. Η Σαουδαραβική διακυβέρνηση ανακοίνωσε ότι μόνο το 5% της εταιρείας θα διατεθεί σε ιδιώτες. Ακόμα και γι' αυτό το μικρό μερίδιο γίνεται μεγάλη συζήτηση. Από την στιγμή που η αποτίμηση γίνεται βάσει των προεξοφλημένων καθαρών ταμειακών ροών, το βασίλειο θα πρέπει να ανακοινώσει την ποσότητα του πετρελαίου που προτίθεται να πουλήσει, καθώς και το ποσό του μερίσματος ή του φόρου που θα αποδίδεται στο κράτος. Όλα αυτά θεωρούνται θέματα εθνικής ασφαλείας και δεν ανακοινώνονταν πολλές πληροφορίες κατά το παρελθόν. Η «Saudi Aramco» κατέχει επίσης την πλειοψηφία του φυσικού αερίου της χώρας και η τιμή προς τους καταναλωτές είναι ακόμα άγνωστη, καθώς η μετατροπή προς την συγκεκριμένη πηγή ενέργειας προωθείται από την κυβέρνηση. Ακόμα και αν μόνο το 5% διατεθεί στη χρηματιστηριακή αγορά, η εταιρεία θα πρέπει να συμμορφωθεί προς τους κανονισμούς του χρηματιστηρίου και τα αντίστοιχα λογιστικά πρότυπα. Επί προσθέτως, το άνοιγμα μίας εξ' ολοκλήρου ελεγχόμενης από το κράτος αγοράς θα ανοίξει τον δρόμο για αγωγές περί αθέμιτου ανταγωνισμού και άλλες πρακτικές ελεύθερης αγοράς. Τελευταία αλλά εξ' ίσου σημαντικό μέτρο είναι η υποχρέωση αλλαγής του μοντέλου εταιρικής λειτουργίας της «Saudi Aramco». Μία

²¹ Βλ. σημείωση 16 ανωτέρω



εταιρεία η οποία αρχικά λειτούργησε με βάση τα πρότυπα της «Εκxon Mobil» άλλαξε την εταιρική της διαχείριση έτσι ώστε να εξυπηρετεί διευρυμένα συμφέροντα²². Για να είναι η δημόσια εγγραφή επιτυχής, το Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας και κατά συνέπεια τα τμήματα που είναι υπεύθυνα για τις επενδύσεις και άλλα κρίσιμα ζητήματα θα πρέπει να αλλάξουν

Ζ. Η ενσωμάτωση της διύλισης

Όπως είναι ευρέως γνωστό, οι περισσότερες από τις χώρες – παραγωγούς πρώτων υλών (και το αργό πετρέλαιο δεν αποτελεί εξαίρεση) δεν τις επεξεργάζονται. Αυτού του είδους η επιλογή εφαρμόστηκε και στο βασίλειο. Η Σαουδική Αραβία χρησιμοποιώντας την «Saudi Aramco» ως επενδυτικό εργαλείο έθεσε φιλόδοξους στόχους για την αύξηση του όγκου διύλισης. Ο στόχος ήταν η αύξηση του διυλισμένου όγκου κατά 1,2 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα στα ήδη 4,5 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα²³. Αυτή η πρόσθετη ποσότητα θα παραχθεί αποκλειστικά στο εσωτερικό αυξάνοντας τον συνολικό όγκο κατά 60%, από τα 2,1 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα στα 3,3 εκατομμύρια βαρέλια ανά ημέρα μέχρι το 2018²⁴.

Αυτό θα αποτελέσει τεράστια αλλαγή, καθώς το προφίλ της παραγωγής θα μεταβληθεί. Η κύρια αιτία γι' αυτό είναι ότι η Σαουδική Αραβία παράγει κυρίως βαρύ (heavy) και θειώδες (sour) αργό πετρέλαιο το οποίο θα πρέπει να βρει τον δρόμο τους προς τα κατάλληλα διυλιστήρια. Ως αποτέλεσμα, η Σαουδική Αραβία δεν θα ψάχνει για διυλιστήρια με συγκεκριμένες προδιαγραφές, αλλά θα κατευθύνει την παραγωγή της στην πιο διευρυμένη αγορά πετρελαϊκών προϊόντων (τα διυλισμένα προϊόντα είναι πιο ομογενή από το αργό πετρέλαιο).

²² Anjli Raval, Saudi Aramco: Fix for a one-trick economy?, Financial Times, 18/5/2016, <https://www.ft.com/content/9a893492-1ccf-11e6-b286-cddde55ca122>, (accessed 18/10/16).

²³ Jim Krane, A refined approach: Saudi Arabia moves beyond crude, Energy Policy 82 (2015) 99–104.

²⁴ Βλ. σημείωση 23 ανωτέρω.



Μία δεύτερη αιτία είναι οι μεγάλες ζημιές που προκλήθηκαν στο βασίλειο εξ' αιτίας των επιδοτήσεων σε καύσιμα κίνησης. Η Σαουδική Αραβία εξήγαγε αργό πετρέλαιο κι έπειτα εισήγαγε βενζίνη για τις εσωτερικές της ανάγκες. Κατά την διάρκεια του 2013, η Σαουδική Αραβία εισήγαγε περί το 25% και 20% της βενζίνης και του πετρελαίου κίνησης που καταναλώθηκε στο εσωτερικό. Επί πλέον, οι περισσότεροι από τους Σαουδάραβες αξιωματούχους αντιλήφθηκαν την όλη κατάσταση ως έλλειψη δυνατοτήτων στην διύλιση και όχι ως έλλειψη προϊόντων του αργού πετρελαίου. Για την κατανόηση του μεγέθους της οικονομικής επιβάρυνσης στον προϋπολογισμό θα πρέπει να συγκριθούν οι τιμές στην Σαουδική Αραβία με αυτές στον υπόλοιπο κόσμο. Το 2015 ένας Σαουδάραβας μπορούσε να αγοράσει ένα γαλόνι πετρελαίου κίνησης ή βενζίνης για 25 σεντς Ηνωμένων Πολιτειών και 57 σεντς Ηνωμένων Πολιτειών αντίστοιχα, όταν ο μέσος όρος σε παγκόσμιο επίπεδο κυμαινόταν στα 2\$ και 1,80\$ αντίστοιχα²⁵. Ως συνέπεια, οι ζήτηση τόσο για πετρέλαιο κίνησης όσο και για βενζίνη αυξήθηκε κατακόρυφα με ετήσιους μέσους όρους ύψους 6% και 7%.

Με στόχο την κατακόρυφη αύξηση των εξαγωγών, η διακυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας έστρεψε το ενδιαφέρον της στην διύλιση ως μέθοδο αύξησης του όγκου. Ένα βαρέλι αργού πετρελαίου, αν διυλιστεί, παράγει προϊόντα με όγκο μεγαλύτερο κατά 5% με 10%²⁶. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται ως κέρδος επεξεργασίας. Από τότε που η Σαουδική Αραβία θα στραφεί στην διύλιση, θα παρατηρήσει την παραγωγή της να αυξάνεται και να πωλείται σε καλύτερες τιμές καθώς τα ελαφρά κλάσματα πωλούνται σε υψηλότερες τιμές.

Πολλοί προτάσσουν ότι κάτι τέτοιο ήταν επιβεβλημένο για το βασίλειο. Ένα μεγάλο μέρος από το παραγόμενο αργό πετρέλαιο κατευθύνεται σε μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που παράγει ενέργεια για οικιακή χρήση. Οι τιμές της ενέργειας είναι και πάλι επιδοτούμενες με αποτέλεσμα τη μη επαρκή διαχείριση της και την

²⁵ Βλ. σημείωση 23 ανωτέρω.

²⁶ Βλ. σημείωση 23 ανωτέρω.



σπατάλη. Η εταιρεία παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας καταναλώνει 200.000 βαρέλια πετρελαίου κίνησης (diesel) ανά ημέρα μόνο για το 20% της συνολικής παραγωγής της, ντίζελ που θα ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθεί για εξαγωγές. Οι προβλέψεις εκτιμούν ότι το 2020 η καύση πετρελαίου θα κορυφωθεί καθώς θα απαιτούνται 1 εκατομμύριο βαρέλια ανά ημέρα²⁷. Η αυξανόμενη κατανάλωση της ηλεκτρικής ενέργειας θα μπορούσε να αποτελέσει ακόμα μεγαλύτερο εμπόδιο για τις εξαγωγές.

Για να συνοψίσει κανείς τους λόγους εξ' αιτίας των οποίων η Σαουδική Αραβία στράφηκε στην διύλιση θα πρέπει να λάβει υπ' όψιν του ότι η διεύρυνση της διύλισης θα προσελκύσει διεθνείς κατασκευαστικές εταιρείες και μαζί τους θα εισαχθεί τεχνογνωσία (ή τουλάχιστον αυτή η ελπίδα εκφράζεται). Τα διυλιστήρια είναι κατασκευασμένα με πιο διευρυμένα κριτήρια από την απόδοση της επένδυσης, καθώς ένα θα κατασκευαστεί στο Τζαζάν, μία από τις πλέον φτωχές πόλεις, κοντά στα σύνορα Σαουδικής Αραβίας – Υεμένης. Όσον αφορά στην γενικότερη τεχνολογική προοπτική και την εκπαίδευση του προσωπικού, τα νέα διυλιστήρια θα επεξεργάζονται με βάση τις τελευταίες τεχνολογίες (cocking) εξανθράκωσης και (cracking) θερμικής πυρόλυσης βαρέως και θειώδους πετρελαίου.

Από την στιγμή που αλλάζει ο προορισμός του βαρέως αργού πετρελαίου, οι Η.Π.Α. ίσως ενοχληθούν και να εκφράσουν κάποιες διαφωνίες. Τα διυλιστήρια των Η.Π.Α. είχαν επενδύσει πολλά στην διύλιση του βαρέως αργού πετρελαίου της Σαουδικής Αραβίας. Το Σαουδαραβικό αργό ήταν μία καλοδεχούμενη εισροή, καθώς η προμήθεια του ήταν φτηνή. Πολλοί θεωρούν ότι τα παραπάνω δεν θα αποτελέσουν παράγοντα αλλαγής του παιχνιδιού των σχέσεων, καθώς τα διυλιστήρια των Η.Π.Α. έχουν εστιάσει στο Καναδικό αργό αναγκάζοντας την Αραβική χώρα να προχωρήσει σε γενναίες εκπτώσεις. Αυτό το τελευταίο αποτέλεσε και δυσάρεστη εξέλιξη, καθώς η Σαουδική Αραβία ήδη χάνει μεταξύ 3\$ έως 6\$ για κάθε ένα από τα βαρέλια που εξάγει στις Η.Π.Α. και όχι τις Ασιατικές

²⁷ Βλ. σημείωση 23 ανωτέρω.



αγορές. Η κατάσταση θα γίνει ακόμα χειρότερη όταν η φάση «Keystone XL» ολοκληρωθεί και το Καναδικό πετρέλαιο θα καταλήγει στα διυλιστήρια και τον τερματικό σταθμό του Χιούστον.

Η. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, είναι ευδιάκριτο ότι ο ρόλος και η στάση της Σαουδικής Αραβίας δεν εύκολο να προβλεφθεί. Οι δυνάμεις εντός της οικονομίας της αλλά και της παγκόσμιας οικονομίας είναι αυτές που θα καθορίσουν την στάση της. Η πρόθεση της να κινηθεί προς τις spot συμβάσεις έναντι των μακροχρόνιων που είχε συνάψει και η τάση για διαφοροποίηση της οικονομίας, δείχνουν την κατεύθυνση για περεταίρω αλλαγές. Αυτό που είναι κυρίως εμφανές, ιδιαίτερα μετά την τελευταία συνάντηση του ΟΠΕΚ όπου συμφωνήθηκε η αναζήτηση ευρύτερων συνεργασιών, είναι ότι η Σαουδική Αραβία θα απέχει από μονομερείς ενέργειες. Οι παραγωγοί στις Η.Π.Α., τα αποθέματα αλλά και η αλλαγή στην αντίληψη για την επάρκεια του πετρελαίου μείωσαν την επιρροή της στον καθορισμό των τιμών. Είναι αρκετά δύσκολο να δούμε ξανά την εκτόξευση των τιμών, καθώς η πορεία της παγκόσμιας οικονομίας αλλά και παραγωγοί σχιστολιθικού πετρελαίου θα επαναφέρουν την τιμή εντός συγκεκριμένου εύρους.



Βιβλιογραφία

1. Amy Myers Jaffe and Jareer Elass, SAUDI ARAMCO: National Flagship with Global Responsibilities, Rice University's Baker Institute for Public Policy, March 2007.
2. Anjli Raval, Saudi Aramco: Fix for a one-trick economy?, Financial Times, 18/5/2016, <https://www.ft.com/content/9a893492-1ccf-11e6-b286-cddde55ca122>, (accessed 18/10/16).
3. Bassam Fattouh and Amrita Sen, Saudi Arabia's Vision 2030, Oil Policy and the Evolution of the Energy Sector, Oxford Institute for Energy Studies, OXFORD ENERGY COMMENT, July 2016
4. Bassam Fattouh and Anupama Sen, Saudi Arabia Oil Policy: More than Meets the Eye?, Oxford Institute for Energy Studies, OIES PAPER: MEP 13, June 2015.
5. Bassam Fattouh, Oil Market Dynamics: Saudi Arabia Oil Policies and US Shale Supply Response, Hague, Oxford Institute for Energy Studies, "Crude and Refined Products Markets: Transient shock or secular change?", Workshop, 18/3/2014.
6. Bassam Fattouh, Saudi Arabia's Oil Policy in Uncertain Times: A Shift in Paradigm?, Oxford Institute for Energy Studies, 21/10/2014
7. Beyond OPEC, Saudi Arabia's oil policy, The Economist, 14/5/2016, <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21698695-kingdoms-new-oilman-chief-will-have-less-time-cartel-beyond-opec>, (accessed 18/10/16).
8. CIEP Clingendael International Energy Programme, Crude oil markets in 2015- The battle for market share, July 2015, KS-1518-WB16A.
9. IMF, IMF Executive Board Concludes 2016 Article IV Consultation with Saudi Arabia, Press Release N° 16/368, 28/7/16, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2016/07/28/15/54/PR16368-Saudi-Arabia-IMF-Executive-Board-Concludes-2016-Article-IV-Consultation>, (accessed 22/10/16).



10. Jim Krane, A refined approach: Saudi Arabia moves beyond crude, *Energy Policy* 82 (2015) 99–104.
11. Jim Krane, Revamping Energy Policy in Saudi Arabia: A View to the Future, Rice University's Baker Institute for Public Policy, ISSUE BRIEF 06/09/15.
12. OPEC, 170th (Extraordinary) Meeting of the OPEC Conference,
http://www.opec.org/opec_web/en/press_room/3706.htm, (accessed 22/10/16).



Θεοδόσιος Περιφάνης

Ο Θεοδόσιος Περιφάνης είναι απόφοιτος του τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (Πανεπιστήμιου Πειραιά), με μεταπτυχιακά στα Λογιστικά και Χρηματοοικονομικά (University of Bath) και στην Ενέργεια-Στρατηγική, Δίκαιο και Οικονομία (Πανεπιστήμιο Πειραιά). Έχει εργαστεί σε οικονομικά τμήματα επιχειρήσεων διαφόρων εταιρειών αλλά και σε πολυεθνική εταιρεία παροχής οικονομικών υπηρεσιών με αντικείμενο την σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων, και την συμμόρφωση με την εργατική και φορολογική νομοθεσία. Από το 2014 εργάζεται ως Οικονομικός Διευθυντής και μέλος ΔΣ τεχνικής εταιρείας με αντικείμενα πέρα από τα οικονομικά, την εκπροσώπηση της σε επιχειρηματικές αποστολές και την σύναψη συμβάσεων. Οι θέσεις που αναφέρονται είναι αποκλειστικά του συγγραφέα.

Διευθυντής Σειράς:

Νικόλαος Ε. Φαραντούρης, Καθηγητής της Ευρωπαϊκής Έδρας Jean Monnet, Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Ανδρούτσου 150, 185 32 Πειραιεύς
E: nfarant@unipi.gr
T: +30 210 414 2394
<http://www.des.unipi.gr/metaptichiako-stin-energja/>